

IMKONIYATI CHEKLANGAN BOLALAR BILAN KORREKSION- RIVOJLANTIRUVCHI ISHLARDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

G'anieva Gulrux Tavakkaljon qizi

Alfraganus Universiteti Pedagogika va Psixologiya fakulteti talabasi

E-mail: gulruh.ganieva@mail.ru

Orcid: 0009-0005-8952-4605

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada imkoniyati cheklangan bolalarni tarbiyalash va rivojlantirish jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanish masalalari yoritilgan. Axborot texnologiyalari maxsus pedagogika amaliyotida qo'llanilishi, ularning ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati hamda nogiron bolalarning ijtimoiy moslashuviga ta'siri ilmiy asosda tahlil qilingan. Shuningdek, innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, maxsus pedagogika, nogiron bolalar, korreksion-rivojlantiruvchi ish, ijtimoiy moslashuv.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются вопросы использования информационных технологий в процессе воспитания и развития детей с ограниченными возможностями здоровья. Проанализированы направления применения ИКТ в практике специальной педагогики, их значение в образовательном процессе, а также влияние на социальную адаптацию детей с инвалидностью. Кроме того, предложены рекомендации по повышению эффективности обучения с помощью инновационных технологий.

Ключевые слова: информационные технологии, специальная педагогика, дети с ограниченными возможностями здоровья, коррекционно-развивающая работа, социальная адаптация.

ABSTRACT

This article examines the use of information technologies in the upbringing and development of children with disabilities. It analyzes the application of ICT in special pedagogy, its role in the educational process, and its impact on the social adaptation of children with special needs. Furthermore, the article provides recommendations for improving the effectiveness of education through innovative technologies.

Keywords: information technologies, special pedagogy, children with disabilities, correctional and developmental work, social adaptation.

KIRISH

Hozirgi vaqtda maktabgacha yoshdagi bolalar bilan o'quv faoliyatida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bolani, ayniqsa nogiron bolalarni tarbiyalash va ijtimoiy moslashtirishning zarur shartiga aylandi [1]. Innovatsion texnologiyalar bolaning motivatsiyasini saqlashga yordam beradi, uni yangi bilimlarni olish va mustahkamlash jarayonida qiziqtiradi, shuningdek, unga jamiyatda o'z o'rnini topishga yordam beradi.

Bolalar yoshligidan internet va elektron qurilmalar ta'sirida qoladilar, ular har kuni internet tarmog'i, televidenie dasturlari, kompyuter o'yinlaridan juda katta hajmdagi ma'lumotni qabul qiladilar. Yangi avlod hayotining standartlari ta'limning axborotlashtirilish darajasi oshishi bilan chambarchas bog'liqdir. Bolalar bog'chasida kompyuter alohida ta'limiy o'yin vositasi sifatida emas, balki tarbiyaviy-ta'limiy jarayonning turli yo'nalishlariga integratsiyalasha oladigan, bog'chaning rivojlantiruvchi muhitini boyitadigan va o'zgartira oladigan universal axborot tizimi sifatida qaraladi.

Imkoniyati cheklangan bolalar uchun moslashtirilgan dastur doirasida pedagoglar oldiga axborot texnologiyalaridan foydalanish vazifasi yuklatilgan, chunki u nutqni rivojlantirishga xizmat qiluvchi diqqat, xotira, tafakkur kabi ko'plab ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi. Ularning yordami bilan bolaning nafaqat intellektual qobiliyatlari, balki irodaviy fazilatlari ham tarbiyalanadi - ixtiyoriy diqqat, mustaqillik, tashkilotchilik, konsentratsiya, qat'iyatlilik, bilim, ko'nikma va malakalar zaxirasi shakllanadi [2].

MUHOKAMA VA NATIJALAR.

Ma'lumki, maktabgacha yoshdagi bolalar, ayniqsa, texnologiya nuqtai nazaridan juda qiziquvchan hisoblanadi. O'quv jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanish materialni og'zaki bayon qilishdan ko'ra katta afzalliklarga ega. Multimedia taqdimoti xilma-xilligi, rang-barangligi va shunga mos ravishda materialni yaxshiroq o'zlashtirishi bilan ajralib turadi [3]. Tajribalar shuni ko'rsatadiki, materialni og'zaki tinglashda bola bir daqiqada mingta shartli ma'lumotni qabul qilishi va qayta ishlashi mumkin, ko'rish va eshitish organlarining birgalikdagi faoliyati bilan bu ko'rsatkich yuz mingga yetadi.

Bolalar tasavvurini rivojlantirishga hissa qo'shadigan axborot texnologiyalarining asosiy vositalaridan biri multimedia texnologiyasi bo'lib, u quyidagilarni o'z ichiga oladi: taqdimotlar, slayd-shoular, fotoalbomlar, interfaol o'yinlar, video ekskursiyalar. Bunday tarzda materialni taqdim etishda bolalarning uch xil xotirasi faol bo'ladi:

ko'rish xotirasi;

eshitish xotirasi;

harakat (motorika) xotirasi.

Multimediya texnologiyalari materialni bosqichma-bosqich o'zlashtirish, qiyinroq bo'limlarda to'xtalish, ortga qaytish imkonini beradi. Taqdimotlarda turli effektlardan foydalanish bolalarda qiziqishni oshiradi va intellektual passivlikni yengishga yordam beradi. Multimediya taqdimotlari bolalarning charchog'ini oldini oladi, turli patologiyaga ega bolalarda ham bilishga qiziqishni qo'llab-quvvatlaydi.

Interaktiv o'yinlardan foydalanish ta'limiy faoliyatda didaktik o'yinlar va mashqlarni, kommunikativ o'yinlarni, muammoli vaziyatlarni, ijodiy topshiriqlarni yangicha yondashuvda qo'llash imkonini beradi. Axborot texnologiyalaridan foydalanishning yana bir afzalligi shundaki, bolalar bog'chasida virtual sayohatlar qilish, integratsiyalashgan mashg'ulotlarni o'tkazish mumkin [4].

Salomatligida cheklovlari bo'lgan bolalar bilan mashg'ulotlarda axborot texnologiyalaridan foydalanish ularda dastlab o'yin shaklida, so'ng esa bilish-tadqiqot faoliyati sifatida jonli qiziqish uyg'otadi. Ushbu qiziqish esa bilishga motivatsiya, ixtiyoriy xotira va diqqat, mantiqiy tafakkur rivojlanishining dastlabki shartlarini shakllantirishga asos bo'ladi.

Nogiron bolalar bilan mashg'ulotlarda axborot texnologiyalaridan foydalanish ularning birinchi navbatda o'yin shaklida, keyin esa kognitiv va tadqiqot faoliyati sifatida katta qiziqish uyg'otadi. Bu qiziqish o'rganish uchun motivatsiya, ixtiyoriy xotira va diqqatni shakllantirish uchun asos yaratadi, shuningdek, mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning dastlabki shartidir.

Shuni aytish mumkinki, maktabgacha ta'lim muassasasida rivojlanishida o'ziga xos xususiyatlarga ega bolalar bilan ishlashda axborot texnologiyalaridan foydalanish — bu nafaqat bolaning shaxsiy yutug'i, balki butun maktabgacha ta'lim tashkilotining ham yutug'idir. Ta'lim jarayonida axborot texnologiyalarini qo'llash pedagogik amaliyotga yangi metodik ishlanmalarni joriy etish imkoniyatlarini kengaytiradi, salomatligida cheklovlari bo'lgan bolalarning maqsadli rivojlanishiga xizmat qiladi, bolaning ta'lim va rivojlanish jarayonini yanada samarali qiladi hamda ta'limning yangi imkoniyatlarini nafaqat bola uchun, balki pedagog uchun ham ochib beradi.

XULOSA.

Bugungi kunda globallashtirish va raqamli texnologiyalar davrida ta'lim jarayonida innovatsion yechimlardan foydalanish zaruriyatga aylandi. Maktabgacha yoshdagi, jumladan, nogironligi bo'lgan bolalar bilan tarbiyaviy ishlarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish dolzarb masalalardan biridir.

Axborot texnologiyalari ularning tabiiy qiziquvchanligini, motivatsiyasini, mustaqil fikrlash va ijodkorlikni rivojlantirishga yordam beradi. Multimedia vositalaridan foydalangan holda taqdim etilgan materiallarning xilma-xilligi, interaktivligi va qiziqishi o'rganish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bundan tashqari, ular bolalarda diqqat, xotira, tafakkur ko'nikmalarini shakllantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Axborot texnologiyalarining korreksiya va rivojlantirish ishlari jarayonida roli ayniqsa muhimdir, chunki u maxsus pedagogikada qo'llaniladigan uslubiy yondashuvlarni boyitadi, bolaning individual ehtiyojlari va rivojlanish sur'atlarini hisobga olgan holda individuallashtirilgan ta'lim faoliyatini tashkil etishga imkon beradi. Bu har bir bola uchun qulay va samarali ta'lim muhitini yaratadi. Xususan, virtual sayohat, interfaol o'yinlar, slaydlar va videomateriallardan foydalanish bolalarning ta'lim-tarbiya jarayonida faol ishtirokini ta'minlaydi, ularni mustaqil izlanish va bilim olishga undaydi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish nafaqat bolalar, balki o'qituvchilar uchun ham katta imkoniyatlar yaratadi. Ular yangi uslubiy ishlanmalarni amaliyotga tatbiq etish, o'quv jarayonini yangicha yondashuvlar asosida tashkil etish, individual va guruh mashg'ulotlarini samarali o'tkazish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Qolaversa, ta'lim sifatini oshirish, pedagoglar malakasini oshirish, innovatsion ta'lim muhitini yaratishda axborot texnologiyalarining ahamiyati beqiyos.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, maktabgacha ta'lim muassasalarida, ayniqsa, rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan ishlashda axborot texnologiyalaridan foydalanish nafaqat bolaning shaxsiy muvaffaqiyati, balki butun ta'lim tizimi va butun jamiyat uchun katta ahamiyatga ega. Axborot texnologiyalari ta'limni individuallashtirish, uning samaradorligini oshirish, bolalarning ijtimoiy moslashuviga ko'maklashish, ularning ijodiy va intellektual salohiyatini yuzaga chiqarishning muhim vositasidir. Shu bois kelgusida ham ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan kengroq foydalanish, o'qituvchilarning axborot-kommunikatsiya savodxonligini oshirish, zamonaviy uslubiy ishlanmalardan keng foydalanish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qoladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 01.12.2017-yildagi PF-5270-sonli "Nogironligi bo'lgan shaxslarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni.
2. 2017-yil 1-avgustdagi "Nogironlarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoyishi.

3. Выготский, Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский. – М. : Педагогика, 1991. – 480 с.
4. Деркач, А.А. Современные информационные технологии в науке и образовании: учебное пособие / А.А. Деркач,. – М. : РАГС, 2010. – 188 с.